

**Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 hallituksen esityksen
johdosta vuoden 1993 kolmanneksi lisätalousarvioksi**

Eduskunta on 27 päivänä huhtikuuta 1993 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistele-
vasti käsiteltäväksi edellä mainitun hallituksen
esityksen n:o 36.

Valiokunta on pyytänyt asiasta perustuslaki-
valiokunnan lausunnon, joka on tämän mietin-
nön liitteenä.

Tämän esityksen yhteydessä valiokunta on
käsitellyt eduskunnan 7 päivänä toukokuuta
1993 valiokuntaan lähettämät lisätalousarvio-
aloitteet:

52 U. Anttila: Puolustusmateriaalihankintoi-
hin ehdotetun määrärahan poistamisesta
(27.25.16)

53 U. Anttila: Puolustusvoimien uudisraken-
nuksiin ja peruskorjauksiin ehdotetun määrära-
han poistamisesta (27.27.74)

54 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta
henkilökohtaisten asuntolainojen maksujen lyk-
käämisvaltuuden lisäämiseen (35.45.60)

55 Laine: Määrärahan osoittamisesta paikal-
listeiden liittymien rakentamiseen valtatie 8:lle
Laitilassa (31.24.77)

56 Laine: Määrärahan osoittamisesta liitty-
män rakentamiseen valtatie 9:lle Loimaalla
(31.24.77)

57 Luukkainen: Ulkoasiainministeriön kehi-
tysyhteistyösaston uusien toimitilojen hankin-
nasta (24.01.87)

58 Luukkainen: Maataloustulolain mukai-
seen hinta- ja tulotukeen ehdotetun määrärahan
poistamisesta (30.31.41)

59 Luukkainen: Maataloustuotteiden vienti-
tukeen ehdotetun määrärahan poistamisesta
(30.32.40)

60 Luukkainen: Maatalouden hinta-, tulo- ja
vientituen laskentaperusteiden selvittämisestä
(30)

61 Luukkainen: Tieverkon kehittämiseen eh-
dotetun määrärahan poistamisesta (31.24.77)

62 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta
ylivelkaantuneiden asunnonhankkijoiden kor-
kotukeen (35.45.55)

63 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta
kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin
(26.97.34)

64 Polvi ym.: Määrärahan osoittamisesta
kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin
(26.97.34)

65 Polvi: Määrärahan osoittamisesta Iisalmen
ohitustien rakentamiseen valtatie 5:llä (31.24.77)

66 Vehkaoja ym.: Ypäjän hevostalousoppilai-
toksesta muodostettavan osakeyhtiön osakehan-
kintoihin ehdotetun määrärahan poistamisesta
(29.65.88)

67 Vehkaoja ym.: Määrärahan osoittamisesta
aikuiskoulutuksen kehittämiseen (29.69.25)

68 Vehkaoja ym.: Määrärahan osoittamisesta
tuotekehitysavustuksiin Teknologian kehittä-
miskeskukseksi (32.44.40)

69 Vehkaoja ym.: Määrärahan osoittamisesta
pienien ja keskisuurten yritysten kehittämispal-
veluihin (32.52.24)

Valiokunta on käsitellyt asian ja on saamansa
selvityksen perusteella päättänyt asettua puolta-
maan hallituksen esityksen hyväksymistä seu-
raavin muutoksin.

YLEISPERUSTELUT

Suomen Hallitusmuodon 67 §:n 1 momentissa todetaan mm., että "valtion talousarvioon otetaan arviot vuotuisista tuloista ja määrärahat vuotuisiin menoihin sekä määrärahojen käyttö-tarkoitukset ja muut talousarvion perustelut". Valiokunta toteaa, ettei tällä vuoden 1992 maaliskuun alusta voimassa olleella hallitusmuodon säädöksellä ole ollut tarkoitus muuttaa talousarvion täydellisyysperiaatetta; varsinaiseen talousarvioon on edelleen otettava kaikki tiedossa olevat tulot ja menot. Valtiovarainvaliokunta on havainnut käsiteltävänä olleessa lisätalousarviesityksessä lukuisia ehdotuksia, jotka luonteensa puolesta olisivat kuuluneet varsinaiseen talousarvioon. Valiokunta katsoo, että vuotuisten lisätalousarviesitysten määrää tulee rajoittaa ja niihin tulee sisällyttää vain sellaisia ehdotuksia, joita ei ole voitu ennakoida varsinaista talousarviota valmisteltaessa. Viitaten esimerkiksi momentin 33.18.60 kohdalla lausumaansa valiokunta pitää tärkeänä, että etenkin lakisääteisten menojen edellyttämät määrärahat pyritään mittaamaan oikealle tasolle jo varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunta toteaa, että muutosehdotuksia on useissa kohdin perusteltu varsin niukasti. Tämä on johtanut monilta osin lisäselvityspyyntöihin ja siten vaikeuttanut ja hidastanut esityksen käsittelyä. Valiokunta ei pidä tätä asianmukaisena ja kiinnittää huomiota eduskunnalle vastavissa yhteyksissä tulevaisuudessa annettavan informaation määrään ja laatuun.

Valiokunta edellyttää, että hallitus liittää tuleviin talousarviesityksiinsä nykyistä yksityiskohtaisemmat perustelut, jotka mahdollistavat esitysten asianmukaisen käsittelyn eduskunnassa.

Osana julkisen talouden säästötoimia ja julkishallinnon uudistamista lakkautetaan kokonaisia virastoja ja laitoksia. Valiokunta kiinnittää huomiota eri hallinnonalojen henkilöstön oikeudenmukaiseen ja tasapuoliseen kohteluun valtionhallintoa uudistettaessa. Säästötoimet tu-

lee myös muilta osin panna toimeen koordinoitusti sekä pohjautuen riittäviin kokonaisselvityksiin ja laskelmiin päätösten kokonaistaloudellisista vaikutuksista.

Saadun selvityksen mukaan talousarviota on tässä lisätalousarviesityksessä tarkistettu joiltakin valikoiduilta osin valuuuttakurssien muutoksen vuoksi. Valiokunta katsoo, että tällaiset tarkistukset tulee suorittaa yhtenäisen linjan mukaisesti siten, ettei lopputulos ole riippuvainen yksittäisten ministeriöiden tulkinnasta.

Lisätalousarviesitykseen sisältyy useampia toimitilahankkeita. Valiokunnan käsityksen mukaan ministeriöillä ja niiden alaisilla virastoilla ja laitoksilla ei ole tilaratkaisuja tehdessään riittävää tietoa tyhjillään olevista, valtion omistuksessa tai vuokralla olevista toimitiloista. Pääluokassa 24 oleva ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosaston toimitilahanke on esimerkki tällaisesta ratkaisusta ja perustuu valtion kannalta epäedulliseen esisopimukseen. Pääluokassa 28 olevassa Tilastokeskuksen hankkeessa on saadun selvityksen mukaan kyse siirtymisestä valtion omistamista tiloista vuokratiloihin. Valtiontilintarkastajat ovat esimerkiksi kertomuksessaan vuodelta 1985 todenneet, että vuokratilojen osuutta valtion virastojen ja laitosten toimitiloista tulisi asteittain pienentää erityisesti niillä alueilla, joilla vuokrat ovat korkeita.

Valiokunta katsoo, että valtion hallinnassa olevista tiloista tarvitaan mahdollisimman kattava toimitilarekisteri.

Valtiovarainvaliokunta edellyttää, että valtion toimitilahankkeet pohjautuvat perusteellisiin selvityksiin toimitilatarpeesta ja eri toteutusvaihtoehtojen kustannuksista ja

että valtio osoittaa toimitilat ministeriöille ja niiden alaisille virastoille ja laitoksille ensisijaisesti omistamistaan tiloista.

Valtiovarainvaliokunta on useissa yhteyksissä kiinnittänyt huomiota Itä- ja Keski-Euroopan

maiden alueella tapahtuvan yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen tukemiseen ja tähän liittyen Suomen harjoittamaan lähialueyhteistyöhön muun muassa liikenteen, ympäristönsuojelun ja maatalouden alalla. Lähialueyhteistyö ei ole valiokunnan käsityksen mukaan kuitenkaan edennyt toivotulla tavalla. Yhteistyötä hankaloittaa siihen käytettävissä olevien resurssien vähäisyyden lisäksi vireillä olevien toimenpitei-

den koordinoimattomuus. Lähialueyhteistyö ei perustu kokonaissuunnitelmaan eikä ole riittävän tavoitteellista. Valtiovarainvaliokunta korostaa eri hallinnonalojen yhteistyötä lähialueyhteistyössä ja kiinnittää huomiota eduskunnan jo aiemmin tekemien yksimielisten päätösten toteuttamiseen. Valiokunta viittaa tältä osin myös pääluokan 31 kohdalla lausumaansa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

12. Puolustusvoimien palkkaus- ja muut menot

01. Palkkaukset (arviomääräraha)

Momentilta vähennetään 3 300 000 markkaa ja momentin perusteluja täydennetään.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään lisäystä 19 700 000 mk. Määrärahasta saa käyttää 3 300 000 mk sotilasvirkojen virkajärjestelyn loppuunsaattamiseen 1.7.1993 lukien.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Pääluokassa ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi, että valtioneuvosto oikeutettaisiin hyväksymään omistusjärjestelyjä, joiden toteuttamisen edellytyksenä on luopuminen kokonaan valtion välittömästä osakeomistuksesta Rahapaja Oy:ssä (28.50), VTKK-Yhtymä Oy:ssä (28.92) ja Kulinaari Ravintolat Oy:ssä (28.94). — Perustuslakivaliokunnan lausunnossa n:o 9 lausuttuun viitaten valiokunta toteaa, ettei eduskunnan nyt antama suostumus ole valtion osakassallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annetun lain (740/91) 4 §:ssä tarkoitettu lupa luovuttaa käypää arvoa alemmasta hinnasta, vaan se perustuu

ainoastaan sanotun lain 5 §:ään, jonka perusteella annetaan periaatelupa luovuttamiseen.

18. Verohallinto

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä, että verotuksen toimittamisessa täysimääräisesti hyödynnetään automaattisen tietojenkäsittelyn ja muun tiedonkäsittelytekniikan suomat mahdollisuudet. Valiokunnan mielestä veroilmoitusmenettelyn yksinkertaistamisen yhteydessä olisi selvitettävä myös mahdollisuudet optisen luvun hyväksikäyttöön.

Pääluokka 29

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

19. Muut korkeakoulumenot

21. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Valtiovarainministeriöltä saadun selvityksen perusteella momentin määräraha muutetaan kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Valiokunnan mielestä määrärahan käyttö tulisi järjestää siten, että opetusministeriö ei myöntäisi määrärahaa yksityisille hankkeille, vaan määräraha jaettaisiin hankehakemusten perusteella kysymyksen tuleville korkeakouluille kokonaissummana, jonka ao. korkeakoulu jakaisi hankkeille. Varoja olisi voitava käyttää myös tutkimuksen tukipalveluihin.

Edelleen valiokunnan mielestä tutkimuksen pitkäjänteisyyden takaamiseksi korkeakouluille tulisi suunnata tulevien vuosien talousarvioissa perustutkimukseen varoja, jotka kukin korkeakoulu jakaisi tuloksellisen perustutkimuksen jatkamiseen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että laite- ja käyttövaroista tinkiminen vaarantaa kokeellisen tutkimuksen, jota momentin lisämäärärahalla juuri halutaan edistää. Lisäksi devalvaation vaikutus tulisi ottaa huomioon.

Momentin nimike muuttuu seuraavaksi:

21. Tutkimus- ja kehittämistoiminta (siirtomääräraha 2 v)

(Perustelut kuten hallituksen esityksessä)

65. Kunnalliset ja yksityiset ammatilliset oppilaitokset

Valiokunta toteaa, että keskiasteen oppilaitoksia yhdistettäessä ja omistuspohjaa muutettaessa ongelmalliseksi on muodostunut henki-

löstön aseman järjestäminen. Viivästyksistä henkilöstön aseman järjestämisessä aiheuttavat ongelmia yhdistämisen käytännön toteuttamiselle ja vaarantavat myös koulutuksen asianmukaisen jatkuvuuden. Valiokunta kiirehtii näiden henkilöstöjärjestelyjen loppuunsaattamista ja viittaa erityisesti Keski-Pohjanmaan eräiden ammatillisten oppilaitosten kunnallistamiseen ja momentin 29.65.88 selvitysosassa tarkoitettujen Ypäjän oppilaitosten yhdistämiseen.

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta toteaa, että Ypäjän hevostalousoppilaitosten yhdistämisen käytännön järjestelyt ovat viivästyneet. Valiokunta kiirehtii yhdistämisen edellyttämien järjestelyjen toteuttamista ja katsoo, että yhdistämisen yhteydessä tulee hevostalouden ammattikoulutuksen ja tutkimustoiminnan edellytykset Ypäjällä turvata.

69. Aikuiskoulutus

Valiokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että opetusministeriön tulee neuvotella Oy Yleisradio Ab:n lisäksi kaapelitelevisioyhtiöiden kanssa opetusohjelmien jakelusta ja edistää ohjattua video-opiskelua sekä videokonferenssiyhteyksien hyväksikäyttöä.

25. *Aikuiskoulutuksen kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta toteaa, että momentin perustelujen muutoksella mahdollistetaan avustusten myöntäminen kokeilu-, tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Valiokunta kiinnittää huomiota näistä määrärahoista myönnettävien avustusten käytön seurantaan.

Pääluokka 30**MAA- JA METSÄTALOUSHALLINNON HALLINNONALALA**

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että eri maissa pyritään kehittämään vähemmän saastuttavia polttoaineita liikenteen tarpeisiin. Uusissa polttoaineissa on alettu käyttää etanolia lisäaineena bensiinin happipitoisuuden nostamiseksi, koska happipitoinen bensiini palaa puhtaammin. Suomessa etanolia voidaan valmistaa kotimaisesta uusiutuvasta luonnonvarasta, ohrasta. Etanolin valmistuslaitoksen rakentamiseen on teollisuus osoittanut alustavaa kiinnostusta.

Valiokunta on vakuuttunut etanolitehdas-hankkeen teknisistä toteuttamismahdollisuuksista. Tehtaan rakentaminen edellyttää muun muassa veropoliittisia ratkaisuja. Ennen rakentamispäätöstä tulee kartoittaa etanolitehtaan kokonaistaloudelliset ja ympäristöpoliittiset vaikutukset, mahdollisen EY-jäsenyyden vaikutukset hankkeeseen jne.

Valiokunta edellyttää, että mahdollisimman pikaisesti asetetaan laajapohjai-

nen asiantuntijatyöryhmä, jonka tehtävänä on selvittää mahdollisuudet etanolitehtaan rakentamiseen Suomeen.

32. Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet**40. Maataloustuotteiden vientituki (arviomääräraha)**

Saadun selvityksen perusteella Valtion viljavaraston kokonaisvarastojen määrän arvioidaan olevan satovuoden lopussa 30.6.1993 noin 1 450 milj. kg, mikä ylittää viljavaraston enimmäiskapasiteetin noin 150 milj. kg:lla. Viljavaraston rahoitusresurssit saattavat kuluvan vuoden syksyllä olla täysin sidotut ylisuuriin varastoihin. Valtiovarainvaliokunta kiinnittää hallituksen huomiota syksyn 1993 viljakauppaan ja mahdolliseen viljan vientitarpeeseen.

Pääluokka 31

LIIKENNEMINISTERIÖN HALLINNONALA

Käsiteltävänä olevassa lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan ilman määrärahan lisäysehdo-
tusta momentin 31.99.45 (Itä- ja Keski-Euroo-
pan liikennealan avustaminen) perustelujen
muuttamista siten, että momentin määrärahaa
saa käyttää myös liikenne- ja tietoliikennehan-
keiden toteuttamiseen.

Hankkimansa selvityksen perusteella valio-
kunta toteaa, ettei hallitus ole eduskunnan yksi-
mielisesti hyväksymistä kannanotoista huoli-
matta ryhtynyt ehdotetun momentin 31.99.45
perustelujen muutoksen lisäksi muihin riittäviin
toimenpiteisiin lähialueittemme tieolojen kehittä-
miseksi yhteistyössä Suomen tielaitoksen
kanssa ja tielaitokseen perustettavan vientiyhtiön
perustamiseksi. Valtiovarainvaliokunta to-
teaa, että tarve näihin on entisestään kasvanut.
Suomen oman talouden toimeliaisuuden lisää-
miseksi on välttämätöntä myös lähialueiden tie-
olojen kehittäminen. Siten voitaisiin luoda edel-
lytyksiä maamme vientiteollisuuden kehittämi-
selle ja viennin edistämiseksi sekä muun ohella
myös nykyistä paremmin hyödyntää maamme
kehittyntä satamalaitosta. Vastaavia intressejä
on olemassa lentoliikennealan, rautatielaitok-
sen, merenkulun ja tietoliikenteen osalta.

*Valiokunta edellyttää, että hallitus vä-
littömästi ryhtyy konkreettisiin toimen-
piteisiin valtiovarainvaliokunnan mietin-
nöissä n:o 72/1991 vp, 15/1992 vp ja 5
julkilausutun eduskunnan yksimielisesti
hyväksymän tahdon toteuttamiseksi ja
lähialueyhteistyön nopeaksi voimistami-
seksi koko liikennesektorin osalta.*

Kuluvan vuoden varsinaisen talousarvion kä-
sittelyn yhteydessä eduskunta käsitteli Valtion-
rautateiden kehittämiskysymyksiä sekä momen-
tin 31.58.62 että luvun 31.92 yhteydessä. Valio-
kunta toteaa, ettei käsiteltävänä olevaan talous-
arvioesitykseen sisälly lainkaan radanpitoa tai
Valtionrautateita koskevia esityksiä.

Ympäristöarvojen painotuksen kasvaessa

rautatieliikenteeseen panostetaan voimakkaasti
useissa Euroopan maissa. Valiokunnan mielestä
Suomessa ei tulisi lähteä toteuttamaan vastak-
kaista linjaa. Rautatieliikenne tulee todennäköi-
sesti keskittymään suurimpien asutuskeskusten
väliseen liikenteeseen ja pääkaupunkiseudun lä-
hiliikenteeseen, mutta keskittymisen ei tulisi olla
liian voimakasta. Myös keskisuurten kaupunki-
vuorojen kannattavuutta on mahdollista paran-
taa sähköistämistä jatkamalla, yksikkökokoja
pienentämällä ja vuorotiheyttä lisäämällä.

Mikäli vuoroja lopetetaan kokonaan ja rata-
verkko päästetään rapistumaan, merkitsee se
tulevaisuudessa tarpeen tai halun ylläpitää raide-
liikennettä jälleen palattua huomattavia lisäkus-
tannuksia liikenteen uudesta suunnittelusta ja
rataosuuksien perusparannuksista johtuen. Ju-
navuorojen lopettaminen tulee näkymään myös
tieliikenteen huonontuvana liikenneturvallisuu-
tena tieliikennemäärien kasvaessa.

Suurempien asutuskeskusten välisen liiken-
teen osalta tulisi valiokunnan mielestä junien
nopeuksien nosto kyetä toteuttamaan mahdolli-
simman nopeasti junien kilpailukyvyyn turvaami-
seksi. Myös rataverkon kansainvälisiä yhteyksiä
tulee entisestään parantaa. Nopea junayhteys
Helsingin ja Pietarin välille tulisi siten rakentaa
nopeassa aikataulussa. Junalauttaliikennettä tu-
lisi edelleen kehittää telinvaihtotekniikan edis-
tyessä. Myös yhdistettyjä kuljetuksia pitkämat-
kaisessa liikenteessä tulee edistää. Kaiken kaik-
kiaan tavoitteena tulee olla kokonaisvaltainen
liikennejärjestelmä, jossa eri liikennemuodot toi-
mivat toisiaan tukien. Aikataulujen tulee olla
yhteensovitettuja, siirtymien helppoja, terminaa-
lien tasokkaita ja kaikissa välineissä tulee käydä
saman maksuvälineen.

Maassamme on edelleen suuri osa väestöstä,
joilla joko ei ole omaa henkilöautoa taikka jotka
eivät voi ikänsä (lapset ja vanhukset) tai vam-
maisuutensa vuoksi itse kuljettaa henkilöautoa.
Näiden ryhmien oikeus vapaaseen liikkumiseen

tulisi myös turvata ja edelleen kehittää liikku-
mismahdollisuuksia.

Rautatieliikenteen suunnittelujänne on useita vuosia ja vuosikymmeniä. Asioiden hoitamiseksi edellä selotetulla tavalla tulisi siten laatia vähintään viisi vuotta koskeva suunnitelma, johon tulisi sisällyttää myös Valtionrautateille asetettavat liikenteen hoitovelvoitteet, radanpidon laajuus- ja laatutavoitteet sekä muut edellä esitetyt näkökohdat.

Valiokunta edellyttää, että hallitus laatii yhdessä Valtionrautateiden kanssa radanpidon ja Valtionrautateiden kehittämisohjelman ennen merkittäviä liikenteenhoidon muutoksia.

24. Tielaitos

77. Tieverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta toistaa varsinaisen talousarvion käsittelyn yhteydessä lausumansa siitä, että

”Vt 6 Vuoksenniskan ohitustie”-niminen tiehanke olisi käynnistettävä mahdollisimman pian.

Valiokunta edellyttää, että edellä mainitun hankkeen alueella tarvittavat maakaasu- ja yhdyskuntatekniikan välttämättömät putkisiirrot toteutetaan kuluvan vuoden aikana.

Valiokunta toteaa, ettei tieverkon kehittämiseen ole voitu nykyisessä tilanteessa osoittaa riittävästi määrärahoja. Siten tienrakentamisen volyymi laskee huolestuttavasti. Tämän vuoksi olisi valiokunnan mielestä ennakkoluulottomasti etsittävä myös uusia tienrakennuksen rahoitusmuotoja. Eräänä tällaisena voisi valiokunnan aiemmin esittämien vaihtoehtojen ohella tulla kysymykseen valtakunnallinen tiestön kehittämisrahasto, jonka puitteissa voitaisiin kunkin tiehankkeen osalta erikseen muodostaa valtion sekä kunkin alueen kuntien ja elinkeinoelämän toimesta muodostettavia hankekohtaisia erillisrahastoja. Valiokunta toteaa, että hallituksen tulee selvittää myös rahastopohjaisen erillisrahoituksen käyttöönottomahdollisuudet.

Pääluokka 33**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA****18. Sairausvakuutus**

60. *Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)*

Saadun selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriön ja Kansaneläkelaitoksen arviot määrärahan riittävy-

destä poikkeavat huomattavasti toisistaan. Valtiovarainvaliokunta pitää mahdollisena, että hallitus joutuu ehdottamaan momentille vielä kuluvan vuoden aikana lisäystä. Valiokunta ei pidä edestakaisia määrärahasiirtoja saman vuoden lisäbudjeteissa asianmukaisena.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

45. Asuntotoimi

55. *Ylivelkaantuneiden asunnonhankkijoiden korkotuki* (arviomääräraha)

Valiokunta toteaa, että korkotuen myöntäminen on myös pankin etu. Lakia sovellettaessa on kiinnitettävä huomiota korkotukilainaksi hy-

väksytyn lainan ehtoihin ja ennen muuta lainansaajan aseman helpottamiseen.

63. *Vuokra-asuntolainojen korkotuki* (arviomääräraha)

Valiokunta korostaa pysyvän vuokra-asutokannan turvaamista siirryttäessä aravalainoituksesta korkotukilainoitukseen.

Hallituksen esityksen mukaan ehdotetaan tuloihin yhteensä 5 912 753 000 markan lisäystä ja menoihin 5 914 201 000 markan lisäystä. Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tulot ja menot alkuperäinen talousarvio sekä aikaisemmin hyväksytyt lisätalousarviot huomioon ottaen seuraavat:

— tulot 197 944 260 000 markkaa

— menot 197 942 478 000 markkaa.

Tällä lisätalousarviolla muutettu talousarvion taulukko olisi siten 1 782 000 markkaa ylijäämäinen.

Valiokunta on tehnyt lisäksi ehdotettuihin menoihin muutoksen, joka vähentää menoja 3 300 000 markkaa. Talousarvio on siten valiokunnan ehdottaman muutoksen jälkeen 5 082 000 markkaa ylijäämäinen

Edellä lausuttuun viitaten ja muilta kohdin hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä seuraavat muutokset vuoden 1993 talousarvioon:

NUMEROTAULUKKO

(Kuten hallituksen esityksessä, paitsi että momentilta 27.12.01 vähennetään 3 300 000 markkaa.)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lisätalousarvioaloitteet n:ot 52—69 hylättäisiin.

Valtiopäiväjärjestyksen 86 §:n mukaan Eduskunta päättää talousarvion julkaisemisesta Suomen säädöskokoelmassa. Talousarviota noudatetaan siitä alkaen, kun se on julkaistu. Valiokunta ehdottaa, että lisätalousarviota sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 1993 alkaen. Edellä lausuttuun viitaten valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi julkaista tämän lisätalousarvion Suomen säädöskokoelmassa, ja

että sitä sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 1993 alkaen.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Mattila, jäsenet Alaranta, Hämäläinen, Jokiniemi, Kallis, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, Louvo (osittain), Luukkainen (osittain), Malm, Mäki-Hakola (osittain), Ranta (osittain), Ryytänen, Sasi, Sa-

volainen, Tiuri (osittain), Turunen, Vihriälä ja Vähäkangas (osittain) sekä varajäsenet U. Anttila (osittain), Apukka (osittain), Backman (osittain), Renko (osittain), T. Roos (osittain), Savela (osittain) ja Törnqvist (osittain).

Vastalauseita

I

Laman luonteesta

Hallitus näyttäisi pitävän nykyistä lamaa vientijohtoisena niin, että syynä on viennin romahdus ja siihen vaikuttaneet rakennetekijät. Siksi alun perin voitiinkin yrittää ratkaista viennin kilpailukyvyn heikkoutta palkanalennuksella (ns. Sorsan ehdotus). Yritys olisi ollut sitä paitsi sikäli tyylikäs, että samalla koetettiin varmistaa Suomen nopea pääsy Euroopan talous- ja rahaliittoon yrittämällä välttää markan yliarvostuksen korjaantuminen devalvaatiolla.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä vastusti ainoana eduskunnassa markan yksipuolista sitomista keinotekoisena korkealla kurssilla EY:n laskennalliseen valuuttayksikköön ecuun. Yritys säilyttää markan kurssi korkealla johti vain korkeisiin korkoihin, jotka ovat alentuneet markan arvon korjaannuttua kahdella devalvaatiolla.

Vientivetoinen lamaselitys ei kuitenkaan välttämättä ole oikea. Voidaan näet perustellusti väittää, että Suomi olisi joutunut lamaan myös ilman idänkaupan romahtamista ja kansainvälistä laskusuhdannetta.

Kotimaiset kysyntätekijät, yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit nousevat keskeiseksi tekijäksi nousun katkaisijana ja myös laman pitkittäjänä. Jos lama yhdistetäänkin yritysten ja kotitalouksien velkaantumiseen, oli ”sisäisen devalvaation” eli palkkojen alentamisen yrittäminen virhe. Tätä kantaa Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on koko kriisin ajan edustanut.

Markan yliarvostuksen korjaamisen viivyttely pitkitti lamaa vähintään puolella vuodella. Se ynnä väärä suhtautuminen kotimarkkinoiden ahdinkoon on synnyttänyt turhia konkurssseja ja turhia satojatuhansia työttömiä.

Rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen johti 1980-luvun lopulla nousuun, joka perustui oleellisesti osiltaan kotitalouksien ja yritysten velkaantumiseen. Niinpä yksityiset investoinnit ja

kestokulutustavaroiden ostaminen kääntyivät laskuun jo vuoden 1990 alussa, siis ennen länsiviennin supistumista. Idänkaupan romahdusta ja länsiviennin supistumista voidaan hyvällä syyllä tällöin pitää lamaa syventävinä tekijöinä.

Mikäli lama ymmärretään yritysten ja kotitalouksien velkaantumisesta johtuvaksi suhdanne- luonteiseksi eikä niinkään rakenteelliseksi eli viennin vähäisestä osuudesta johtuvaksi, ei kotimarkkinayritysten konkurssseja voida pitää ”myönteisenä” siinä mielessä, että niiden avulla 1980-luvulla väärin kohdentuneita voimavaroja jaettaisiin uudelleen viennin hyväksi. Kyse ei siis ole valitettavasta, mutta pohjimmaltaan terveestä voimavarojen kohdentumisesta uudelleen, vaan vahingollisista, suhdanteen laukaisemista konkurssseista. Tietenkin 1980-luvun velkavaraisen nousun aikana tehtiin runsaasti myös virheinvestointeja.

Jos lamalle ei hyväksytty rakenteellista selitystä, jos sitä ei selitetä vientijohtoiseksi, ei myöskään kelpaa selitykseksi se, että osa korjaamista vaativaa rakennevääristymää olisi julkisen sektorin paisuminen ylettömäksi. Kansainvälisen aineiston valossa Suomen julkisen sektorin koko ei olekaan poikkeuksellisen suuri ja nyt laman aikana sitä kasvattavat luonnolliset, suhdanteiden automaattiset tasoittajat (esim. työttömyysmenojen kasvu), joita ilman lama vain syvenisi. Nämä automaattiset tasoittajat vaikuttavat nousun alkaessa päinvastaiseen suuntaan.

Nykyisen laman tekee poikkeukselliseksi sekä sen syvyys että sen laajuus. Velkaantuneet kotitaloudet, joiden reaalitytulot supistuvat, vähentävät ostojaan velkaisilta kotimarkkinayrityksiltä. Näin velkaiset palveluja ja tavaroita tarjoavat kotimarkkinayritykset ajautuvat ahdinkoon. Tässä tilanteessa kaikki pyrkimykset palkkojen alentamiseen (esimerkiksi lomarahen poistamisen kautta) tai välillisten työvoimakustannusten säilyttämiseen palkansaajille taikka arvonlisäverolla usean miljardin markan helpotusten anta-

minen vientiyrityksille siirtämällä kustannukset kotimarkkinayrityksille ja kulutukseen ovat äärimmäisen vahingollisia.

Arvonlisävero ei saa tulla voimaan vuoden 1994 alusta, vaikka ajankohtaa kuinka voitaisiin sillä perustella, että juuri ensi vuonna toteutettuna sen inflaatiota kiihdyttävä vaikutus olisi kaikkein vähäisin.

Työttömyyden kasvu

Hallituksen kolmas lisätalousarvio ei tähtää talouspolitiikan muuttamiseen, vaan tyytyy kirjaamaan vain välttämättömiä muutoksia. Edeltäneen Holkerin hallituksen ja samalla linjalla jatkaneen Ahon hallituksen talouspolitiikka ei näytä muuttuvan, vaikka työttömyydellä miten se on täysin epäonnistunut.

Työttömien määrä on viime aikoina muuttunut seuraavasti:

	Tilastokeskuksen työvoimatutkimus	Työministeriö: työttömät työnhakijat kuukauden lopussa
1990 huhtikuu		95 126
1991 huhtikuu		196 287
1993 huhtikuu	431 000	470 087

Tilastokeskuksen luvuista (431 000 työtöntä) laskettu työttömyysaste oli huhtikuussa 17,6 %.

Työvoimaministeriön julkistamien tietojen mukaan alle 25-vuotiaiden ja vähintään vuoden työttömänä olleiden määrät ovat vastaavasti nousseet seuraavasti:

	alle 25-v	Vähintään vuoden työttömänä olleet
1990 huhtikuu	19 026	3 085
1991 huhtikuu	37 749	3 553
1992 huhtikuu	60 254	20 070
1993 huhtikuu	86 747	69 892
1993 joulukuu, ennuste		120 000 (TTT)
1994 joulukuu, ennuste		190 000 (TTT)

Nuorten työttömien määrä on kasvanut nopeasti ja vielä nopeammin on kasvanut pitkäaikaistyöttömien määrä. Mahdollisia seurauksia tarkastellaan jäljempänä.

Se, että nuori ei saa työpaikkaa, näkyy vain osittain työttömyysluvuissa. Koululaisten ja opiskelijoiden työssäkäynti vähenee ja päätoiminen opiskelu yleistyy ilman, että asianomainen ilmoittautuisi työttömäksi työnhakijaksi työvoi-

matoimistoon. Nuorten työvoiman tarjonta on laskenut em. syistä, mutta osittain myös ikäluokkien pienenemisen takia. Jatkossa nämä tekijät eivät enää vähentäne näkyvää työttömyyslukua.

Synkät näkymät vuonna 1994

Suomen talouden kehitys on edelleen voimakkaan kaksijakoinen: vienti on kehittynyt suotuisasti kykenemättä kuitenkaan nostamaan lamaantuneita kotimarkkinoita.

Mikäli vuoden 1994 alusta tulee voimaan arvonlisävero, se kylläkin hyödyttää vientiyrityksiä, mutta entisestään syventää kotimarkkinoiden lamaa. Tällöin on odotettavissa, että kotimarkkinoiden laman takia työttömyys kasvaa edelleen ensi vuonna niin, että käännettä parempaan voidaan odottaa aikaisintaan vuoden 1994 lopulla. Kääntein ajoittuminen ensi vuoden lopulle merkitsisi kuitenkin sitä, että työttömyyden voisi nykypolitiikalla arvioida vähentyvän merkittävästi vasta 1990-luvun lopulta alkaen.

Vuonna 1994 työttömien määrä kohoaa Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen (TTT) arvi- on mukaan työvoimatiedustelua vastaavina lukuina ilmaistuna 507 000 henkeen, jolloin työttömyysaste on 20,5 %. Tämä vastaisi noin 550 000 työvoimaviranomaisten toteamaa työtöntä työnhakijaa.

Kuten edellä esitetyistä luvuista näkyy, pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut äärimmäisen voimakkaasti. Työllisyyslain työllistämisvelvoitteen säätämisen jälkeen pitkäaikaistyöttömyys laski erittäin alhaiseksi. Huhtikuun lopussa julkistamassaan taloudellista kehitystä ennustavassa katsauksessaan TTT arvioi pitkäaikaistyöttömien määrän kohoavan vuoden 1993 lopussa noin 120 000 henkeen ja vuoden 1994 lopussa noin 190 000 henkeen.

Tuottavuuden kasvun tähden kansantulon tulisi kasvaa yli 3 % vuodessa, jotta työllisten määrä lisääntyisi. Työttömyyden lievittäminen vaatii siis lamakierteen katkaisemista ja talouden saattamista vakaan kasvun uralle. On elvytettävä. On toteutettava perusrakennelinvestointiohjelma, jossa merkittävä sija on raideliikenneinvestoinneilla.

Mitä tulevat sukupolvet maksavat?

Haluttomuutta finanssielvytykseen puolustellaan usein sillä, että näin kasvatettaisiin laina- taakkaa, jonka tulevat sukupolvet joutuisivat

maksamaan. Väitettä on pidettävä ideologisena lumeperusteluna.

Se, ettei esimerkiksi julkisia investointeja ole haluttu aikaistaa puuttuvan kotimaisen kysynnän elvyttämiseksi — ja kotimarkkinoillahan lama nimenomaan vallitsee — itse asiassa maksetaan uusilla sukupolvilla. Huhtikuussa 1990 alle 25-vuotiaita työttömiä oli 19 000, tämän vuoden huhtikuussa peräti 87 000. Nämä luvut nousevat vielä, kun koulunsa ja opintonsa päättävät tulevat työmarkkinoille. Heistä noin puolet joutunee työttömiksi. Siedettävämpiin nuorten ja kaikkien työttömyyslukuihin päästäneen vuoden 2000 jälkeen, lamaa edeltäneeseen tyttömyysasteeseen tuskin koskaan.

Hallituksen yritys alentaa lailla nuorten palkkoja on ratkaisuna kestämaton; se ei olisi niinkään avannut nuorille uusia työtilaisuuksia, vaan pikemminkin se tähtäsi työehtosopimusten yleissitovuuden asteittaiseen romuttamiseen.

Osa lasten vanhemmista ajautuu pitkäaikaisyöttömyyteen ja pysyvästikin työvoiman ulkopuolelle. Kun Ahon hallitus murensi pala palata työllisyyslain yhteiskunnalle asettaman veloitteen, jää tilapäisenkin työpaikan osoittaminen riippumaan hupenevista harkinnanvaraisista määrärahoista.

Kotimarkkinoiden hyytymisen ja työttömyysajan ansioturvan päättymisen mahdollisesti pankkeille aiheuttamat luottotappiot maksaa valtio. Pankkien ahdingon kustannukset nousevat jopa lähelle 100 miljardia markkaa laman jatkuessa.

Pankkien ehdinko on siirretty valtion harteille. Sitä tulevat sukupolvet kyllä maksavat. Mutta jos työttömät jätetään heitteille eikä panosteta kotimarkkinoiden elvyttämiseen, tulevat sukupolvet maksavat myös ne kustannukset.

Pysyvän joukkotyöttömyyden seurauksista

Pysyvä joukkotyöttömyys johtaa pitkäaikaisyöttömien tietojen ja taitojen rapautumiseen, työmotivaation heikentymiseen ja jonkinasteiseen sopeutumiseen työttömän arkeen. Samoin mahdollisuudet työllistyä heikentyvät. Myös työmarkkinat näyttävät syrjivän pitkäaikaisyöttömiä, joiden määrä nousee nopeasti puoleen kaikista työttömistä.

Hallitus samanaikaisesti pyrkii paitsi säästämään sekä työllistämistoimien valtiolle aiheuttamissa kustannuksissa että työttömyysajan toimeentuloturvaan.

Ansioturva pitää työttömän toimeentulon sentään siedettävällä tasolla, mutta sen loppumisen ja nuorten kohdalla se, ettei ansioturvan piirin pääse, luovat pohjaa yhteiskunnan kannalta vähemmän toivottaville ilmiöille. Kun pitkäikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys kasvavat suureksi, näille ilmiöille on laajaa pohjaa.

Rikollisuus on yksi näistä kielteisistä ilmiöistä. Väylänä rikollisuuden lisääntymiselle voisi olla anastusrikosten lisäksi mm. huumekauppa, jossa houkuttelisivat sen tarjoamat rahalliset kiihokkeet. Rajojen avautuminen ja työttömien kielitaito antavat siihen entistä paremmat valmiudet. Rikollisuuteen oikeisto todennäköisesti yrittäisi vastata rangaistuksia koventamalla ja lisäämällä poliisitoimia — tuloksetta.

Näköalattomuuteen reagoidaan luultavasti myös itsetuhoisella käytöksellä. Saatavuus lisäisi huumeiden käyttöä. Eri tosin vaikea ennakoida, kasvaisiko sittenkin niiden käyttöä enemmän meille perinteinen alkoholin käyttö.

Turhautuminen työttömyyteen ja heikko toimeentulo vaurauden keskellä saattavat näkyä myös väkivaltaisina ilmiöinä. Ne saattaisivat muistuttaa Saksan liittotasavallassa ilmenevää vammaisiin, ulkomaalaissyntyisiin saksalaisiin, turvapaikanantajiin ja homoseksuaaleihin kohdistuvaa väkivaltaa.

Pitkäikaistyöttömyys ja näköalattomuus ovat johtaneet väkivaltaisiin purkauksiin mm. Ranskan suurkaupunkien banlieu'issa ja Ison-Britannian slummeissa sekä toistuvasti Yhdysvaltain slummeissa. Suomessa joukkopurkausten todennäköisyys jäänee vähäiseksi ja ainakin ne ilmeisesti ovat lievempiä. Suomen vähäisempi herkkyyys johtuisi siitä, että meillä pitkäaikaisyöttömät ja nuoret työttömät ovat etnisesti valtaväestöstä niin, ettei synny erillistä omaa identiteettiä, eikä työttömyys myöskään ainakaan kovin lyhyellä ajalla johda yhdyskuntien sellaiseen eriytymiseen, että muodostuisi slummeja.

Vaikka kehityksen ennakoiminen ei olekaan helppoa, on syytä muistuttaa, että nyt talouspolitiikkaa, työllisyyttä ja toimeentuloturvaan koskevilla päätöksillä osataan muovataantulevaisuutta. Päätöksillä on paitsi haluttuja seurauksia (valtiontalouden tasapaino), myös ei-toivottuja seurauksia.

Monissa maissa korkea työttömyys on johtanut myös valtiollisten ääriilikkeiden syntyyn. On vaikea ennakoida löytyykö sellaiselle väylälle lähivuosina maassamme, mutta selvää on, että poliittinen eliitti ei nauti vaikeimmassa asemassa olevien luottamusta.

Ehdotammekin,

että yleisperusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta toteaa, että markan devalvoitumisen ja palkkaratkaisujen takia vientiteollisuuden edellytykset lisätä markkinaosuuksia ovat kasvaneet huomattavasti, kun taas kotimaisen kysynnän väheneminen pahentaa lamaa kotimarkkinoilla, jossa keskeisenä syynä on ollut kotitalouksien ostovoiman lasku ja kotitalouksien ennen lamaa korkeaksi noussut velkaantuminen. Valiokunta arvioi, että lama jatkuu syvästi tänä vuonna eivätkä suhdanteet parane oleellisesti myöskään vielä vuonna 1994, vaan talouden kaksijakoinen kehitys kärjistyy edelleen. Valiokunta huomauttaa, että vaikka vuonna 1992 julkinen kysyntä vielä hillitsi laman syvenemistä, tänä ja ensi vuonna julkiset talouden tasapainottamistoimet — mikäli hallituksen tahto toteutuu — alentavat julkisia kulutusmenoja selvästi pitkittäen lamaa, jolloin työllisyys heikenee edelleen ja työttömyys nousee yli 20 %:iin työvoimasta niin, että maamme yltää työttömyysluvuilla Euroopan kärkeen. Ottaen huomioon työttömyyden pahenemisen ja toisaalta talouspolitiikan liikkumavaran lisääntymisen vaihtotaseen parantuessa valiokunta edellyttääkin, että hallitus pyrkii lamakierteen nopeaan katkaisemiseen mm. elvyttävällä finanssipolitiikalla ja luopumalla vuoden 1994 alkuun suunnitellusta arvonnalisäverojärjestelmään siirtymisestä.”

Päälukko 26 SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLIN- NONALA

97. Avustukset kunnille ja alueellinen kehittäminen

34. Kuntien harkinnanvarainen avustus

Hallitus esittää tälle momentille lisäystä 50 000 000 mk. Koko maan veroäyrimäärän alenemisen ja kuntien äyrimäärän hajonnan vähenemisen vuoksi verotulojen täydennyksiä maksetaan vuonna 1993 kunnille 491 milj. markkaa vähemmän kuin alunperin arvioitiin edellisessä momentissa 26.97.33.

Katsomme, että harkinnanvaraisena avustuksena verouudistuksen vuoksi verotulojaan menettäville kunnille tulisi maksaa 450 miljoonaa

markkaa. Viittaamme ed. Polven ym. lisätalousarvioaloitteeseen n:o 64.

Ehdotamme,

että momentille 26.97.34 otettaisiin lisäyksenä 450 000 000 markkaa.

Päälukko 27 PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLIN- NONALA

12. Puolustusvoimien palkkaus- ja muut menot

01. Palkkaukset (arviomääräraha)

Momentin kohdalla valiokunnan enemmistö on katsonut aiheelliseksi kajota myös opistoupseerien palkkuskysymykseen. Valiokunnalle on kuitenkin toisaalta kerrottu, että vuonna 1988 olisi sovittu opistoupseerikoulutuksen uudistamisen yhteydessä myös palkkaukseen liittyvistä seikoista. Katsomme, ettei eduskunnan tule kajota sopimuksiin yksipuolisesti vaan että sopimusmuutokset on tehtävä sopijaosapuolten yhteisesti neuvotellen.

Päälukko 28 VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLIN- NONALA

52. Tilastokeskus

(21.) Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus esittää momentille lisäystä 24 000 000 mk käytettäväksi toimitilojen muutostöihin ja käyttökustannusten nousuun sekä muutosta johtuviin menoihin. Muutostyöt kohdistuisivat uuteen vuokrattavaan kiinteistöön.

Tilastokeskus sijaitsee tällä hetkellä kahdessa kiinteistössä ilman, että siitä olisi kuitenkaan sanottavasti haittaa laitoksen työskentelylle. Näistä toinen on suoraan valtion omistama ja toinen välillisesti pankkikriisin seurauksena valtion hallitsema.

Katsomme, että siirtyminen valtion tiloista ulkopuoliselta vuokrattavaan kiinteistöön ei ole perusteltua, kun siitä aiheutuu merkittäviä kunnostuskustannuksia. Liioin ei ole osoitettu, että kokonaisuuden huomioon ottaen tästä olisi valtiolle etua.

Ehdotamme,

että momentti 28.52.21 ja sille merkitty määrärahan lisäys poistettaisiin.

(92.) VTKK-Yhtymä Oy

Emme pidä perusteltuna, että lisätalousarviossa ehdotetaan tällaista muutosta ilman, että kiirettä kyetään perustelemaan. Asiaan on syytä palata varsinaisen talousarvion yhteydessä, jos siihen on aihetta.

Ehdotamme,

että luku 28.92 perusteluineen poistetaisiin.

(94.) Kulinaari Ravintolat Oy

Emme pidä perusteltuna, että lisätalousarviossa ehdotetaan tällaista muutosta ilman, että kiirettä kyetään perustelemaan. Asiaan on syytä palata varsinaisen talousarvion yhteydessä, jos siihen on aihetta.

Ehdotamme,

että luku 28.94 perusteluineen poistetaisiin.

Pääluokka 30**MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN
HALLINNONALA****31. Hint- ja tulotuki**

41. *Maataloustulolain mukainen valtion tuki (arviomääräraha)*

Hallitus esittää momentille lisäystä 144 700 000 mk. Lisäys perustuu 26. helmikuuta 1993 tehtyyn maataloustulosopimukseen.

Suomen maatalouden useimpia maita korkeampi, hinnoissa ja valtion tukena näkyvä kustannustaso johtuu mm. seuraavista tekijöistä:

- epäedullinen sijainti ja satokauden lyhyys
- pieni yksikkökoko
- em. tekijöistä huolimatta pyrkimys turvata

viljelijälle muun yhteiskunnan elintasoja vastaava elintaso.

Maatalous on kuitenkin 1960-luvulta alkaen hitaasti järkeistynyt ja maatalouden ammatissa toimiva väestö vähentynyt. Sama suunta jatkuu myös tulevaisuudessa. On valitettavaa, että maatalouden ylläpitäminen ja viljelijäväestön elintason turvaaminen ovat sitoneet huomattavia voimavaroja supistuvaan elinkeinoon niin, ettei voimavaroja ole ollut osoittaa maaseudun uusien elinkeinojen kehittämiseen riittävästi.

OECD:n laskema, Suomen kansainvälisesti vertailukelpoinen kaiken maataloustuen määrää

kuvaava kokonais-PSE aleni vuonna 1992 16,2 %. Tähän alenemiseen vaikutti selvimmin (n. 2/3:n osuudella) maataloustuotannon määrän aleneminen ja vähäisemmässä määrin valuuttakurssimuutos. Tukilaskelmassa sen sijaan suora tulotuki nousi. Kun maataloustuotannon määrä, eli tukilaskelman keskeisin aleneva tekijä, on riippuvainen kesannoinnin ohella sääoloista, ei edellä kerrottua PSE-luvun alenemista voi pitää pysyvänä. Siltä osin kuin PSE-luvun alenemisessa on kysymys valuuttakurssimuutoksesta, on kyse ulkomaiden suunnasta katsottuna tuen alenemisesta, mutta kotimaisen kuluttajan näkökulmasta valuuttakurssimuutos ei paranna kuluttajan asemaa. PSE-luvun aleneminen vuonna 1991 johtui myös tuotannon määrän alenemisestä.

Normaali satotaso nostaa PSE-luvun lähes ennalleen ja hyvä kattaisi myös valuuttakurssimuutoksen vuonna 1992 aiheuttaman PSE-luvun alenemisen.

Kesannointi ja muut tuotannon vähentämiin tähtäävät toimet eivät kuitenkaan ole ilmaisia, vaan niistä on hyvitetty suorana tulotukena valtion talousarvion kautta.

Ed. Luukkaisen lisätalousarvioaloitteessa n:o 58 ehdotetaan määrärahan lisäyksen poistamista ja sen perusteluissa vaaditaan suoraa tulotukea. Momentille ehdotettu lisäys on kuitenkin suoraa tulotukea, joten emme ehdota sen poistamista. Katsomme itsekkin, että tulisi pyrkiä suoran tulotuen kehittämiseen.

Ehdotamme,

että momentin 30.31.41 perusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta rajasuojan avulla ylläpidettyjen korkeiden tuottajahintojen asemesta viljelijän tulot voitaisiin entistä suuremmassa määrin turvata suoralla tulotuella.”

32. Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet

40. *Maataloustuotteiden vientituki (arviomääräraha)*

Hallitus esittää momentille lisäystä 428 000 000 mk.

Lisäys perustuu maataloustulolakiin ja osataan osoittaa tarpeen muuttaa maataloustulolakea ja maatalouden tukijärjestelmää, kuten edellä olemme todenneet.

Viilan osalta valtion viljavarasto joutuu sato-vuoden lopussa (30.6.1993) turvautumaan myös vuokravarastoihin ja viljavaraston rahoitusresurssit ovat sidotut, joten syksyn viljakaupan sujumista ei voida turvata ilman viljan vientiä.

Ed. Luukkaisen lisätalousarvioaloitteessa n:o 59 ehdotetaan määrärahanlisäyksen poistamista ja sen perusteluissa vaaditaan suoraa tulotukea. Yhdymme perusteluihin, mutta emme ole kannattaneet momentin ja sille ehdotetun lisämäärärahan poistamista, kun lisäys johtuu maataloustulolaista. Kuten tunnettua, voimassa olevan maataloustulolain säätö Holkerin hallitus.

Maatalousministeri on esittänyt vientikustannusten siirtämistä maksettavaksi talousarvion ulkopuolisesta markkinointirahastosta, jolloin rahastoon ohjattaisiin suoraan joitakin valtion tuloja sekä mahdollisesti myös budjetin kautta tehtäviä siirtoja. Koska rahasto automaattisine tuloinen olisi omiaan siirtämään maatalouden tukea koskevan keskustelun ja päätöksenteon eduskunnan ulkopuolelle, emme voi sitä hyväksyä. On tietysti ymmärrettävää, että vientituen ja tasapainottamistoimenpiteiden kustannusten noustessa joka vuosi 2 — 4 miljardiin markkaan, olisi miellyttävämpää, että nämä summat eivät olisi yhtäläillä julkisuudessa kuin ne talousarvioon merkittyinä ovat. Kun rahastolla ei kuitenkaan tosiasiallisesti olisi muuta tarkoitusta kuin se, ettei uskalleta katsoa tosiasioita silmiin, sillä myös sen menot ovat kuluttajien ja veronmaksajien rahoittamia, emme hyväksy rahaston perustamista.

Ehdotamme,

että momentin 30.32.40 perusteluissa lausuttaisiin:

"Valiokunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnittelemaasta sellaista talousarvion ulkopuolista rahastoa, josta maksettaisiin mm. maatalouden ylituotannon vientikustannuksia, ja laatii kiireellisesti eduskunnalle esityksen maataloustulolain uudistamisesta."

Pääluokka 32

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

29. Kilpailuvirasto

Suomen markkinat ovat sinänsä pienet, joten useilla aloilla kotimaisia valmistajia tai myynti-

kanavia on vähän. Tämä on kotimaisen kustannustason kannalta suuri ongelma, sillä kilpailun puuttuminen johtaa yrityksissä tehottomuuteen ja hintatason nousuun. Tähän asti kilpailulta suljettujen sektorien tehottomuus on tuonut kansantalouteemme tarpeettomia kustannuksia, eikä taloudellinen yhdentyminen välttämättä lisää kilpailua kaikilla aloilla riittävästi siksi, että markkinoille pääsy on tosiasiallisesti vaikeaa.

Rakennusaine- ja -tarviketeollisuus on äärimmäisen keskittynyttä ja sitä suojellaan ulkomaiselta kilpailulta puuttumalla tuontihintoihin. Päivittäistavarakauppaa käyviä ketjuja on tällä hetkellä neljä, mutta niidenkin kohdalla on käyty neuvotteluja yhdistämisestä tai pitkälle vietyä yhteistyöstä. Maidon jalostus on lähes kokonaan kytkeytynyt Valioon.

Mm. Yhdysvalloissa ja Saksan liittotasavallassa on pyritty tehokkaammalla lainsäädännöllä varmistamaan markkinoiden toiminta. Yhdysvalloissa on esimerkiksi tästä syystä hajotettu aikoinaan Standard Oil useaksi öljy-yhtiöksi.

Pidämme välttämättömänä terveen yrittämisen ja markkinoiden toimivuuden varmistamiseksi, että kilpailulainsäädäntöä edelleen tiukennetaan niin, että mukaan otetaan myös säännökset fuusiovalvonnasta ja ääritapauksessa yritysten hajottamisesta.

Ehdotamme,

että luvun 32.29 perusteluissa lausuttaisiin:

"Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yritysten välinen kilpailu näyttää vähenevän keskittymisen ja monopolisoitumisen takia, ja edellyttää hallituksen valmistelevan pikaisesti esityksen fuusiovalvonnasta mukaan lukien säännökset yritysten jakamisesta useaksi kilpailevaksi yritykseksi."

51. Yritystoiminnan alueelliset rahoitustoimenpiteet

Kuljetustuen tavoitteena on ollut kehitysalueiden tuotannon ja yritystoiminnan lisääminen hyvittämällä pitkistä etäisyyksistä aiheutuneita ylimääräisiä kustannuksia.

Esillä on ollut ehdotus kuljetustuen korvaamisesta yrityksille määrääkaikaisella yhteyskustannusmaksulla, jonka piiriin tulevien yritysten määrä olisi lisäksi kuljetustukea suppeampi.

Uusi tuki koskisi lähinnä aloittavia pk-yrityksiä. Se ei siis ilman muuta koskisi isompia yrityksiä.

Emme pidä perusteltuna romuttaa kuljetustukea keskeisiltä osiltaan, mitä ehdotettu yhteyskustannustuki merkitsisi. Haluammekin edellyttää, että nykyinen kuljetustuki säilytetään voimassa, ellei sitä nimenomaisesti ja kiistatta todeta pätevältä taholta solmimiemme kansainvälisten sopimusten vastaiseksi. Edellä sanottu ei kuitenkaan estä tutkimasta ja kehittelemästä myöhempää tarvetta varten mahdollisia vaihtoehtoisia malleja.

Ehdotamme,

että luvun 32.51 perusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Pohjois- ja Itä-Suomen yritykset ovat sikäli huomnomassa asemassa etelämpänä toimiviin yrityksiin verrattuna, että kuljetusmatkat ovat pidemmät ja siten myös kuljetuskustannukset ovat suuremmat. Tätä olosuhteiden eriarvoisuutta on tasoitettava alueellisella kuljetustuella. Valiokunta panee merkille, että kuljetustuki on esitetty korvattavaksi uudella, ns. yhteyskustannustuella, joka olisi luonteeltaan määräaikaista ja kohdistuisi pääsääntöisesti pieniin ja keskiuuriin, aloittaviin tai kehitysalueelle siirtyviin yrityksiin. Valiokunta korostaa, että aluetuen uudistaminen, jotta se täyttäisi ETA-sopimuksen ja mahdollisen EY-jäsenyyden edellytykset, ei voi merkitä nykyisen kuljetustuen oleellista heikentämistä, huomauttaen, ettei kuljetustukea voida pitää kilpailua vääristävänä. Valiokunta edellyttääkin, että nykyinen kuljetustuki säilytetään voimassa.”

Pääluokka 34

TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Vuoden 1990 huhtikuussa pitkäaikaistyöttömiä (yli vuoden työttömänä olleita) oli 3 085 ja vuoden 1991 huhtikuussa yhä vain 3 553. Nyt tämän vuoden huhtikuussa heitä oli noin 70 000. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos ennustaa heidän määränsä kohoavan tämän vuoden loppuun mennessä 120 000 hengeksi ja ensi vuoden loppuun mennessä 190 000 hengeksi. Muutos on hirvittävä.

Työttömyyden ongelmistoa koskeva tutkimus on osoittanut pitkäaikaistyöttömyyden olevan sitkeää ja itseperäistä. Kyse on hyvin monisäikeisestä ilmiöstä. Niinpä pitkäaikaistyöttömyys ei selity työttömän poikkeuksellisen heikoilla työmarkkinavalmiuksilla, vaan työttömyyden kesto alentaa työttömän työllistymistodennäköisyyttä työntekijän ammattitaidosta ja työnetsintäaktiivisuudesta riippumatta. Makrotason palkka- ja hintayhtälöt osoittavat puolestaan, ettei pitkäaikaistyöttömyys taltuta samassa määrin talouden inflaatiopaineita kuin lyhytkestoinen työttömyys; inflaatio näyttää selittyvän pikemminkin työttömyyden muutoksen kuin tason mukaisesti.

On elvytettävä ja saatettava talous vakaan kasvun uralle. Elvyttävä talouspolitiikka ei kuitenkaan yksinään estä pitkäaikaistyöttömyyden ongelman kärjistymistä, sillä kerran synnyttyään pitkäaikaistyöttömyys pysyy yllä työvoimamarkkinoiden oman dynamiikan voimasta. Sen vuoksi elvyttävän talouspolitiikan suotuisia työelisyysvaikutuksia on vahvistettava aktiivisen työvoimapolitiikan keinoin. Työvoimapolitiikan tavoitteeksi tulee asettaa työttömyysperiodien keston lyhentäminen leikkaamalla erityisesti pitkien työttömyysperiodien kesto. Tavoitteen perustelut ovat ilmeiset, kun pidetään mielessä, että vakaan työttömyysasteen tasapaino määrittyy työttömäksi joutumisen todennäköisyyden ja työttömyysjaksojen keskimääräisen keston mukaan.

Työvoimapolitiikan tavoitetaso tulee nyt nostaa joukkotyöttömyyden esittämän haasteen mukaiseksi. Jotta tässä onnistuttaisiin, tulee aivan ensimmäiseksi tunnustaa, että hallituksen harjoittama työllisyyspolitiikka on epäonnistunut kertakaikkisesti. Harkinnanvaraisesta työllistämisestä ei ole toteutunut kuin harkinnanvaraisuus. Erityisen tarkkaa on ollut oppisopimuskoulutusta ja harjaantumista koskeva harkinta. Niinpä maassamme onkin solmittu vain vajaat viitisenkymmentä uuden työllisyysasetuksen 20 §:n mukaista työharjoittelusopimusta.

Työllisyyslain asettama velvoite valtiolle tarjota viimekätinen työpaikka on murennettu. Kun työllisyyden hoidon määrärahat hallituksen säästöpäätösten takia supistuvat suhteessa alati kasvavaan tarpeeseen nähden, on ilmeistä, että työvoimahallinnon harkinnanvaraisin toimin ei kytetä enää nuortenkaan osalta samaan työllistämiseen kuin aikaisemmin.

Kiinnitämme huomiota tässä maininnanomaisesti siihen, että työttömän omaehtoinen

koulutus esimerkiksi ammatillisessa kurssikeskuksessa merkitsee itseään työttömyysaikana kouluttamaan pyrkivälle sellaista toimeentulon romahdusta, että tämä houkuttelee luopumaan tällaisesta kouluttautumisesta. Peruspäivärahaa työtön näet menettää saaden tilalle vain opintotuen enimmäismäärän 505 mk kuukaudelta, kun peruspäiväraha on 116 mk päivältä. Omaehtoista kouluttautumista ei myöskään oteta huomioon työttömyysaikana vaan sen päätyttyä asianomaisia koskee pitkä karenssi. Tällainen asiointila kannustaa työttömyyteen ja laiskotteluun.

Ehdotammekin,

että pääluokan 34 perusteluissa lausuttaisiin:

1) "Valiokunta toteaa, että työvoimapolitiikasta vastaava valtioneuvoston jäsen ministeri Kanerva ei nauti eduskunnan luottamusta."

2) "Valiokunta toteaa pitkäaikaistyöttömyyden saattavan nousta ensi vuoden loppuun mennessä 190 000 henkilöksi ja nuorisotyöttömyyden nousevan tuntuvasti. Valiokunta edellyttääkin hallituksen ryhtyvän erityisiin toimiin pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorisotyöttömyyden kasvun katkaisemiseksi."

Pääluokka 35 YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

45. Asuntotoimi

63. *Vuokra-asuntolainojen korkotuki (arvio-määräraha)*

Toteamme, että täksi vuodeksi alun perin varatusta 258 miljoonan markan määrärahasta esitetään vähennettäväksi tämä lisätalousarvioesitys mukaan lukien 49 miljoonaa markkaa eli noin 20 % sillä perusteella, että osa vuoden 1992 hyväksymisvaltuudesta jää käyttämättä. Tämä ei ole osoitus asumisen ongelmien poistumisesta vaan viittaisi siihen, että korkotukijärjestelmä, johon nykyinen hallitus pyrkii siirtymään, on osoittautumassa epäonnistuneeksi. Tämä on erityisen onnetonta nyt, kun rakennusalan tuotantokykyä on käyttämättömänä ja rakentamisen hinta aikaisempaan nähden poikkeuksellisen alhaista.

Ehdotamme,

että momentin 35.45.63 perusteluissa lausuttaisiin:

"Valiokunta edellyttää hallitukselta, että se harkitsee uudelleen korkotukijärjestelmää ja varautuu esittämään asuntolojen kehittämisrahaston valtuuksien korottamista."

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 1993

Asko Apukka

Timo Laaksonen

Juhani Vähäkangas

II

YLEISPERUSTELUT

Kolmas lisäbudjetti sisältää pääosin muutoksia, jotka on täytynyt tehdä hallituksen virheellisten talouskehitysarvioiden vuoksi. Hallitus ei suostunut viime syksynä korjaamaan varsinaista budjettia vuodelle 1993, vaikka siinä olleiden talous- ja työllisyyskehitysarvioiden tiedettiin jo alkusyksystä 1992 olevan liian optimistisia. Hallitus ei ottanut vakavasti opposition syksyllä esittämiä arvioita työttömyyden kehityksestä, minkä vuoksi eduskunta on joutunut nyt lähes kuukausittain lisäbudjetein lisäämään rahaa työttömyyden hoitoon. Työttömyysturvamenoihin on täytynyt nytkin budjetoida lähes kolme miljardia markkaa, eivätkä nämäkään lisäykset tule riittämään työttömyyden kasvaessa edelleen hallituksen talouspolitiikan seurauksena.

Hallituksen ohjelmaansa kirjaama vakaan markan linja koki toistamiseen kolauksen viime syksynä markan kellutuksen myötä. Kellutuksen aiheuttamia lisälaskuja on myös tässä lisäbudjetissa. Valuuttakurssien muutosten johdosta ulkomaisen velan korkomenoihin myönnetään lisäystä lähes puolitoista miljardia markkaa. Samasta syystä kasvatetaan myös eräitä muita menoja, mm. puolustusmateriaalihankintoihin ja ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin tarvittavia rahoja. Nämä lisäykset ovat välittömiä lisäkustannuksia hallituksen otteettomuudesta raha- ja valuuttakurssipolitiikan hoidossa.

Hallituksen talouspolitiikasta aiheutuvien lasojen maksu vie valtaosan lisäbudjetin varoista. Ainoa pääluokka, johon lamasta ja valtion talouden säästöpyrkimyksistä huolimatta riittää nytkin lisää rahaa, on maa- ja metsätalous. Maatalouspääluokan menoja lisätään yhteensä 637 700 000 markalla. Vientitukea lisätään lähes puolella miljoonalla markalla, eivätkä nämäkään lisäykset tule kattamaan tämän vuoden lopullista vientitukitarvetta.

Työttömyyttä lisänneen talouspolitiikan hoitoon hallitus joutuu ottamaan lisää velkaa lähes

kuusi miljardia markkaa. Toimikautensa aikana, kahdessa vuodessa, hallitus on nostanut valtion velan 64 miljardista markasta yli 230 miljardiin markkaan. Hallitus on nelinkertaistanut valtion velan, samalla kun se on vastustanut työllisyyttä elvyttävän talouspolitiikan toteuttamista velkaantumisen pelossa. Kaiken kaikkiaan hallituksen velkaannuttamisvauhti on ollut ennen kokematon Suomen taloushistoriassa.

Lisäbudjetin ympäristöpääluokassa on muutoksia, jotka olisi voitu tehdä jo varsinaiseen budjettiin. Jo syksyllä oli tiedossa, että vuokra-asuntolainoihin varatut korkotukimäärärahat eivät tule käytetyiksi huonojen lainoitusehtojen ja rahan vaikean saatavuuden vuoksi vuoden 1992 aikana. Sosialidemokraatit esittivät määrärahan siirtämistä asuntorahaston käyttöön aravalainoitukseen, mutta hallitus ei suostunut tekemään muutosta.

Ympäristöpääluokka sisältää myös asuntohallituksen virkojen lakkauttamisen joulukuun alussa. Virkojen lakkauttamisen seurauksena useat kymmenet henkilöt jäävät työttömiksi aikana, jolloin ei ole mitään mahdollisuuksia työllistyä muilla sektoreilla. Sosialidemokraatit pitävät hallituksen toteuttamia julkisen hallinnon henkilöstösopistuksia taloustilanteeseen erittäin huonosti sopivina. Saneeraukset eivät johda lyhyellä aikavälillä edes säästöihin, koska työttömyys- ja toimeentulotukimenot kasvavat virkojen lakkauttamisten seurauksena.

Asuntohallituksen kohdalla hallitus poikkeaa aiemmin soveltamistaan menettelytavoista. Maatilahallituksen lakkauttamisen yhteydessä ei jätetty ketään työttömäksi, mutta asuntohallituksesta jää. Näin tapahtuu, vaikka maa- ja metsätaloushallinnossa erillisine tutkimuslaitoksineen on tunnetusti asioiden merkittävyyteen nähden liikaa työvoimaa, mutta asuntohallinnossa ei ole. Tasapuolisuus eri virastojen kesken ei toteudu, vaan hallitus näyttää valitsevan menettelytavat omien mieltymysten mukaan.

Hallituksen harjoittama budjettipolitiikka on

lyhytnäköistä ja suunnittelematonta. Se tulee ilmi budjetin eri pääluokkien menojen arvioinneissa. Eri momenttien menoja vähennetään yhdessä lisäbudjetissa ja lisätään seuraavassa. Hyvä esimerkki tästä ovat verohallinnon määrärahat. Sosialidemokraatit esittivät varsinaiseen budjettiin 50 miljoonan markan lisäystä verohallinnon menoihin ja perustelivat lisäyksesitystä mm. pääomaverouudistuksella. Hallituspuolueet eivät tuolloin suostuneet tekemään muutosta, vaan II lisäbudjetissa jopa vähennettiin kyseisiä määrärahoja. Vasta nyt käsittelyssä olevassa lisäbudjetissa hallitus tunnustaa verohallinnon vaikeudet ja esittää 33,8 miljoonan markan lisäystä määrärahoihin. Perusteena hallitus käyttää pääoma- ja arvonlisäverouudistusta.

Eri talousarvioesitysten käsittelyjen yhteydessä on tullut selkeästi näkyviin myös eri asiantuntijatahojen ja virastojen keskinäisen koordinointipuute. Samoista asioista saatetaan esittää täysin poikkeavia arvioita ja jos kyseessä on määräraharapen arviointi, on valiokunnan erittäin vaikea tehdä päätöksiä tällaisissa tilanteissa. Eri tahojen keskinäiseen koordinointiin tulisi kiinnittää huomiota, jotta välttyttäisiin tekemästä virhearviointoja.

III lisämenoarvio sisältää myös valtion omistuksessa olevien yritysten omistusjärjestelyjä koskevia esityksiä. Sosialidemokraattien mielestä omistusjärjestelyjä koskevat periaateratkaisut tulisi tehdä varsinaisen talousarvioesityksen yhteydessä, elleivät mitkään kiireelliset syyt pakota tekemään uusia järjestelyjä kesken budjettivuoden.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MENOT

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

(92.) VTKK-Yhtymä Oy

Esityksen mukaan valtioneuvosto saa hyväksyä omistusjärjestelyjä, joiden toteuttamisen edellytyksenä on luopuminen valtion määräysvallasta, määräenemmistövallasta tai määrävähemmistön hallinnasta VTKK-yhtymä Oy:ssä.

Socialidemokraattien mielestä kyseessä on luonteeltaan niin huomattava omistusjärjestely,

että asia pitäisi ratkoa laajempine periaatekeskusteluineen varsinaisen talousarvion yhteydessä. Näin varsinkin, jos kiireellisiin omistusjärjestelyihin ei ole erityistä syytä olemassa.

Ehdotamme,

että luku 28.92 perusteluineen poistettaisiin.

(94.) Kulinaari Ravintolat Oy

Vastalauseen luvun 28.92 perusteluihin viitaten ehdotamme,

että luku 28.94 perusteluineen poistettaisiin.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

31. Hinta- ja tulotuki

41. Maataloustulolain mukainen valtion tuki (arvionmääräraha)

Momentin perusteluissa todetaan, että momentille varsinaisessa talousarviossa osoitettu määräraha on 225 000 000 markkaa pienempi kuin kevään 1992 maataloustulosopimuksessa sovittu tuen määrä. Tämä tarkoittaa sitä, että varsinaisessa talousarviossa ei ole otettu huomioon jo syksyllä 1992 tiedossa ollutta määräraharapetta, vaan momentin määräraha on budjetoitu tietoisesti liian alhaiseksi. Maatalouden pääluokassa näin on menetelty erityisesti vientituen kohdalla aiemminkin, mutta nyt alimitoitettu budjetoimiskäytäntö on laajenemassa myös muihin pääluokan momentteihin. Tällainen budjetoimiskäytäntö ei anna oikeaa kuvaa mm. siitä, syntykö ja minkä verran maa- ja metsätalouspääluokassa todellisia säästöjä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 30.31.41 perusteluissa lausuttaisiin:

"Valiokunta edellyttää, että momentin määrärahojen mitoituksessa otettaisiin todellinen, tiedossa oleva määräraharapen huomioon jo varsinaisissa talousarvioissa".

32. Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet

40. Maataloustuotteiden vientituki (arviomääräraha)

Vientitukimäärärahaa lisätään jälleen 428 000 000 markalla. Pahinta on, ettei nytkään budjetoitu lisämääräraha tule riittämään tämän vuoden vientitukitarpeisiin. Tämä syystä, että valtion viljavaraston varastot ovat aivan täynnä ja sen rahoitusvoimavarat ovat sidotut ylisuuriin varastoihin.

Vientitukimäärärahojen budjetoinnissa toistuu aiempien vuosien käytäntö. Määrärahaa lisätään melkein jokaisessa lisäbudjetissa, jolloin vientitukimääräraha muodostuu lopulta satoja miljoonia, jopa miljardi markkaa suuremmaksi kuin varsinaisen talousarvion määräraha. Varsinaisen talousarvion vientitukimääräraha antaa täysin virheellisen kuvan todellisesta tukitarpeesta.

Edellä olevan perusteella ehdotammekin,

että momentin 30.32.40 perusteluissa lausuttaisiin:

"Valiokunta edellyttää, että valtion talouden vaikean tilanteen vuoksi vientituen tarvetta tulisi pikaisesti pystyä vähentämään ja tämän vuoksi vientitukitarpeen budjetoinnissa tulisi ottaa käyttöön varsinaisessa talousarviossa määriteltävä kiinteä määräraha. Vuosittaiset tuotantomäärät tulisi mitoittaa kiinteäksi budjetoidun vientituen mukaisiksi ja muun ylituotannon markkinoinnista vastaisivat tuottajat itse."

Pääluokka 32 KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

44. Teknologian kehittämiskeskus

40. Tuotekehitysavustukset (arviomääräraha)

Teknologian kehittämiskeskuksen määrärahoja on vähennetty merkittävästi vuoden 1992 tasosta, mikä ei ole perusteltua ajankohtana, jolloin on nostettu keskeiseksi tavoitteeksi uuden teknologian kehittäminen. Myös hallitus on korostanut tutkimuksen ja tuotekehittelyn tarpeellisuutta.

Ehdotammekin,

että momentille 32.44.40 otettaisiin lisäyksenä 30 000 000 markkaa.

52. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen

24. Kehittämispalvelut pienille ja keskisuurille yrityksille (siirtomääräraha 2 v)

Suomen yritysraakenteen pitäisi nykyistä selvemmin painottua pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Tähän rakennemuutokseen tarvitaan lisää voimavaroja valtiolta. Vuoden 1993 varsinaisen talousarvion määrärahat täydennettynä lisäbudjetin rahoilla nostavat kehittämispalvelurahat vasta nipin napin vuoden 1992 tasolle. Tämä ei riitä tässä suhdannetilanteessa.

Ehdotammekin,

että momentille 32.52.24 otettaisiin lisäyksenä 5 000 000 markkaa.

Pääluokka 33 SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

18. Sairausvakuutus

(60.) Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Lisäbudjetin valiokuntakäsittelyn asiantuntijakuulemisen yhteydessä on käynyt ilmi, että momentin 33.18.60 määrärahatarve tulee olemaan jopa suurempi kuin momentille on varsinaisessa talousarviossa budjetoitu. Momentille esitetty 250 miljoonan markan vähennys on ennenaikainen, ja jos se toteutuu, määrärahaa on lisättävä tulevissa lisätalousarvioissa.

Ehdotammekin,

että momentti 33.18.60 ja sille esitetty 250 000 000 markan vähennys poistettaisiin.

Pääluokka 35 YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

40. Asuntohallitus

(21.) Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Asuntohallitus on ensimmäinen valtion virasto, jossa ollaan päätyössä useiden kymmenien

henkilöiden irtisanomisiin. Pahinta on, että irtisanomiset ajoittuvat laman keskelle, jolloin irtisanotuilla ei ole mitään mahdollisuuksia työllistyä muualle. Irtisanomiset eivät näin ollen johda säästöihin, vaan työttömyysturva-, toimeentulo- ja asumistukimenojen kasvuun.

Asuntohallituksen lakkauttamiseen liittyen momentilta esitetään vähennettäväksi 6 700 000 markkaa. Vähennys perustuu asuntohallituksen ja siellä olevien virkojen lakkauttamiseen 1.12.1993. Valtion III lisätalousarvio hyväksytäneen eduskunnassa vasta kesäkuun puolivälissä, joten irtisanomisaikojen ollessa puoli vuotta ei nyt budjettiin kirjattuja säästöjä ehdi syntyä.

Ehdotammekin,

että momentti 35.40.21 ja sille esitetty määrärahan vähennys poistettaisiin.

45. Asuntotoimi

63. *Vuokra-asuntolainojen korkotuki* (arvio-määräraha)

Momentilta esitetään vähennettäväksi 40 000 000 markkaa, koska osa vuoden 1992 hyväksymisvaltuudesta jäi käyttämättä. Sosiali-

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 1993

Tuulikki Hämäläinen
Pentti Lahti-Nuuttila

Lea Savolainen
Timo Roos

Jussi Ranta
Jouni Backman

demokraatit kiinnittivät useampaan kertaan viime vuoden aikana huomiota siihen, ettei vuokra-asuntolainojen korkotuelle ole riittävää kysyntää.

Sosialidemokraatit esittivät korkotukirahan siirtämistä asuntorahaston kautta tapahtuvan uustuotannon ja peruskorjaustoiminnan tukemiseen. Näin olisi pystytty työllistämään enemmän rakennusalan työttömiä. Hallitus ei kuitenkaan suostunut tekemään muutoksia ja rakennusalan työttömyys on koko ajan kasvanut. Nyt hallitus kirjaa käyttämättömät korkotukirahat ns. "säästöiksi".

Pidämme hallituksen menettelyä työttömyyttä lisäävänä, emmekä hyväksy sitä.

Ehdotammekin,

että momentin 35.45.63 perusteluissa lausuttaisiin:

"Valiokunta edellyttää, että vuokra-asuntojen korkotukeen varattuja määrärahoja tulee voida käyttää asuntorahaston kautta lainoitettavan uustuotannon ja peruskorjausten lisäämiseen, mikäli korkotuen avulla ei synny arvioitua vuokra-asuntotuotantoa."

III

YLEISPERUSTELUT

Vuoden 1993 kolmas lisäbudjetti on jälleen kerran osoitus kelvottomasta suunnittelusta. Kun vuoden 1993 varsinainen budjetti saatiin monien vaiheiden jälkeen nuijittua tammikuussa 1993 valmiiksi, ylpeilivät sen laatijat saavutetuilla säästöillä ja budjettiraamien pitävyydellä. Tänä vuonna on kuitenkin laadittu positiivisia lisäbudjetteja joka toinen kuukausi, joten raamit ja budjetointiperiaatteet ovat revenneet jo moneen kertaan.

Itse asiassa voitaisiin puhua tietoisesta harhautuksesta. Näin on tehty mm. maatalouden hinta- ja vientitukien kohdalla, UM:n kehitysyhteistyöosaston byrokratiapalatsin osalta ja verohallinnon henkilöstökuluissa. Esimerkiksi verohallinnon menomomentille esitetään nyt 33 miljoonaa markkaa käytettäväksi henkilöstön palkkaukseen. Varsinaisessa budjetissa oppositio kiinnitti huomiota lisähenkilöstön tarpeeseen ja esitti määrärahojen lisäystä verohallinnolle. Esitys kuitenkin hylättiin. Nyt kyseinen erä on sitten lisäbudjetissa. Tällaiset väkisin tehdyt budjetisäästöt kuluttavat turhaan julkisen valan resursseja, koska samaa asiaa käsitellään moneen kertaan, eikä lopullisia säästöjä kuitenkaan saada aikaan. Ennakoitavissa olevat ja suurimittaiset määrärahat tulee käsitellä kunkin vuoden varsinaisessa budjetissa.

Budjetointiperiaatteiden lisäksi olisi saatava jokin järjestys valtion toimitilakysymyksiin. Tässä lisäbudjetissa esitetään määrärahoja sekä Tilastokeskuksen että UM:n kehitysyhteistyöosaston uusia toimitiloja varten. Periaatteena tulee olla, että valtion virastot ja laitokset sijaitsevat valtion omissa tiloissa ja että ennen uusien tilojen ostamista tai vuokraamista on hyödynnettävä tyhjäkäytössä olevat omat tilat. Valtion tilojen optimikäytön takaamiseksi on perustettava kattava toimitilarekisteri ja luotava edellytykset ns. toimitilapörssin toteuttamiseksi.

Vaikka säästöt nykyisessä kaaosmaisessa taloudellisessa tilanteessa ovatkin välttämättömiä, niiden toteuttamista ei ole suunniteltu eikä niiden

oikeudenmukaisuudesta ole käyty riittävää moraalista ja poliittista keskustelua. Monien kiistatöiden selvitysten mukaan (mm. Tampereen yliopiston tutkimukset ja STM:n selvitykset) tähän mennessä harjoitettu säästöpolitiikka kohdistuu kovin epäoikeudenmukaisesti eri ihmisiin. Yhteiskunnan kovaosaiset ovat kurjistuneet entisestään, koska miljardeja on leikattu perustuvasta. Säästöpolitiikka on noudattanut hölmöläisten täkinjatkamismenetelmää, jossa yhtäällä tehdyt säästöt ovat aiheuttaneet kuluja toisaalla.

Lisäksi työntekijöiden sosiaali- ja työläkevaikutusmaksujen jatkuvat nousut viime vuosina ovat vähentäneet käteen jääviä ansioita. STM:n ansiotutkimuksien mukaan eniten tästä ovat kärsineet lapsiperheet (—4,2 %) ja yhden vanhemman perheet. Vähiten maksujen korotukset ja vähennysoikeuden karsiminen on laskenut maanviljelijäperheiden tuloja (—1,2 %). Keskimääräiset menetykset eivät edes kerro koko totuutta, sillä monet välinputoajaryhmät ovat menettäneet huomattavasti keskiarvoja enemmän, esimerkiksi työttömyyden vuoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että mietinnön yleisperusteluissa lausutaisiin:

(1) ”*Valiokunta edellyttää hallituksen jatkossa toteuttavan budjetoinnin lakisääteisiä perusteita, mm. hallitusmuotoa, siten, että tiedossa olevat hankinnat, suunnitelmat ja tarpeet tulee budjetoida kunkin vuoden varsinaiseen talousarvioon. Lisäbudjetit tulee varata vain odottamattomia, mutta pakollisia määrärahoja varten.*”

Lisäksi ehdotamme,

että mietinnön yleisperusteluissa lausutaisiin:

(2) ”*Valiokunta edellyttää, että hallitus laatii keskipitkän tähtäyksen säästöohjelman.*”

man, jossa oikeudenmukaisesti kohden-
nettujen säästötoimien avulla katkai-
taan valtion velkaantumiskierre.”

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MENOT

Pääluokka 24 ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLIN- NONALA

01. Ulkoasiainhallinto

87. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen
(siirtomääräraha 3 v)

Suomen kehitysyhteistyömäärärahoja on lei-
kattu puoleen edellisestä budjettivuodesta. Val-
tionhallinnon kaavaillut lisäsäästötoimenpiteet
ja tietyt varaukset (mm. kehityskaaviennin kor-
kotuki ja Maailmanpankin maksut) kehitysyh-
teistyömäärärahoihin saattavat merkitä ulko-
asiainministeriön kehitysyhteistyöosaston hal-
vaantumista lähes täysin.

Näin ollen ei ole perusteltua luovuttaa kehi-
tysyhteistyöosaston käyttöön uutta kallista by-
rokratiapalatsia Kiinteistö Oy Kanavakatu 4:ää.
Valtiolla on jo tällä hetkellä tyhjää toimitilaa,
minkä vuoksi toimintojen keskittämisen ja vä-
hentämisen sekä laskennallisiin vuokriin siirty-
misen johdosta tiloja tulee lähiaikoina vapautu-
maan runsaasti lisää. Ulkoasiainministeriön ke-
hitysyhteistyöosasto voisi siten siirtyä joihinkin
valtion hallussa jo oleviin vapaisiin tai pian
vapautuviin tiloihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kun-
nioittaen,

*että momentin 24.01.87 perusteluissa
lausuttaisiin:*

”Valiokunta edellyttää, että kehitysyh-
teistyöosastolle osoitetaan toimitilat val-
tion hallussa jo olevista tiloista ja

että Kanavakatu 4:n uudet toimitilat
joko myydään tai vuokrataan ulkopuoli-
selle taholle.”

Pääluokka 27 PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLIN- NONALA

12. Puolustusvoimien palkkaus- ja muut menot

01. Palkkaukset (arviomääräraha)

Turvallisuus- ja puolustusjaosto sai ristiriitai-
sia tietoja 85 sotilasviran muutoksen todellisista
kustannuksista. Mikäli toteutetaan suunniteltu
85 viran palkkauksen nostaminen yhdellä palk-
kaluokalla, kustannukset ovat vain noin 200 000
mk. Käsittääksemme tässä tilanteessa ilman lisä-
selvityksiä on perusteltua toteuttaa vain tämä
palkkajärjestely. Laajempien järjestelyjen perus-
telemiseksi puolustusvoimien on annettava sel-
keämpi ja johdonmukaisempi selonteko.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kun-
nioittaen,

*että momentilla 27.12.01 olevasta soti-
lasvirkojen virkajärjestelyjen loppuunsaat-
tamiseen tarkoitettua määrärahasta vä-
hennettäisiin 3 100 000 markkaa.*

25. Puolustusmateriaalin hankinta- ja käyttöme- not

16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomää-
räraha 3 v)

Jo vuoden 1993 varsinaisessa budjetissa va-
rattiin käytettäväksi noin 1,7 prosenttia Suomen
BKT:sta puolustusmenoihin. Määrärahojen li-
säykset lisäbudjetissa nostavat kohtuuttomasti
puolustusmenojen osuutta, jotka puolueettomal-
le, liittoutumattomalle valtiolle ovat muutoinkin
suuret.

Lisäkustannukset aiempien tilausvaltuuksien
lisäkuluista tulee kattaa sisäisin siirroin puolus-
tusministeriön hallinnonalalta, koska päätökset
hankinnoista on tehty jo aiemmin. Materiaali-
hankintojen jäädyttäminen lisäbudjetissa on pe-
rusteltua budjetin tasapainottamiseksi. Puolus-
tusministeriön laskelmien mukaan tässä lisäta-
lousarviossa esitetty määräraha ei riitä koko
vuoden määräraharapeeseen, vaan luultavasti
momentille joudutaan edelleen lisäämään rahaa
ensi syksyn lisätalousarviokäsittelyssä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kun-
nioittaen (lisätalousarvioaloite 52),

*että momentilta 27.25.16 vähennettäi-
siin 100 000 000 markkaa.*

Pääluokka 30
MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN
HALLINNONALA

Vuoden 1993 varsinaisessa talousarviossa maa- ja metsätalouden pääluokkaa karsittiin puolellatoista miljardilla markalla, joka osittain selittyi huonolla sadolla ja siten vähentyneellä vientitarpeella. Perinteisesti kuitenkin lisäbudjeteissa lisätään systemaattisesti tuntuja määrärahoja maa- ja metsätalouden eri momenteille. Tämä merkitsee huonoa budjetointitapaa. Tästä maa- ja metsätalouden pääluokan poliittisesti tarkoitushakuisesta alibudjetoinnista on päästävää eroon ja siirryttävä käyttämään realistisia laskentaperusteita varsinaisissa budjeteissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunniottaen (lisätalousarvioaloite 60),

että pääluokan perusteluissa lausuttaisiin:

”Hinta-, tulo- ja vientituet on budjetoitava realististen laskentaperusteiden mukaisesti varsinaisissa budjeteissa.”

31. Hinta- ja tulotuki

41. *Maataloustulolain mukainen valtion tuki (arviomääräraha)*

Maataloustulolain mukaisesta valtion vientituesta tulee siirtyä suoraan tulotukeen, joka myös vähentäisi ylituotantoa. Tällä hetkellä viljelijän palkka on liiaksi kiinni tuotantomäärästä ja tehotuotannosta. Suora tulotuki suuntaisi maataloutta ekologisesti kestäväälle pohjalle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunniottaen (lisätalousarvioaloite 58),

että momentilla 30.31.41 olevasta hinta- ja tulotukeen osoitetusta määrärahasta vähennettäisiin 144 700 000 markkaa.

32. Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet

40. *Maataloustuotteiden vientituki (arviomääräraha)*

Suomella ei ole varaa subventoida muiden teollisuusmaiden kuluttajia. Nykyinen valtiontukiautomaattiin perustuva maataloustulolaki on korvattava uudella lailla, joka kannustaa viljely-

tuotteiden laadun parantamiseen määrän kustannuksella ja suosii maatalouden sivuelinkeinojen kehittämistä. Näin maatalouden tuotanto saataisiin terveelle pohjalle eli valtion tuen turvin tuotettavista ylijäämistä päästäisiin eroon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunniottaen (lisätalousarvioaloite 59),

että momentilta 30.32.40 vähennettäisiin 428 000 000 markkaa.

Lisäksi ehdotamme,

että momentin perusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin nykyisen maataloustulolain korvaamiseksi uudella lailla, joka suoran tulotuen muodossa kannustaa ekologiseen viljelyyn.”

Pääluokka 31
LIIKENNEMINISTERIÖN HALLIN-
NONALA

Suunniteltujen liikennetarkkaisuun yhteydessä ei ole arvioitu ympäristövaikutuksia eikä liikenneverkoston kokonaisvaltaista kehittämistä. Lisätalousarvioon sisältyy merkittävä summa moottoriliikenne- ja moottoriteiden rakentamista varten, vaikka muualla Euroopassa ollaan suunnittelemassa ja toteuttamassa ekologisista liikennetarkkaisuista.

Maailman tila 1993 -ympäristöraportin mukaan useat Euroopan maat suunnittelevat suuria parannuksia rautateihin. Suomessa raideliikennettä, joka säästää energiaa, parantaa työllisyyttä ja on turvallinen, on laiminlyöty vaarallisen pitkään.

Suomen rataverkon kunnossapito, vanhojen ratojen rakenteen uusiminen sekä jatkosähköistys ovat pakollisia lähitulevaisuuden toimia, mikäli rautateiden nykyinen palvelutaso aiotaan säilyttää. Jos kehittämishankkeet viivästyvät, lisääntyvät kalliit pakkoinvestoinnit.

Ekologisista syistä ja pääkaupunkiseudun ruuhkautumisen estämiseksi joukkoliikennettä on pakko kehittää. Ensi vaiheessa on aloitettava itämetron, Vuosaaren metron, rakentamisen suunnittelu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kun-
nioittaen,

*että pääluokan perusteluissa lausuttai-
siin:*

*"Valiokunta edellyttää, että seuraavas-
sa lisäbudjetissa osoitetaan riittävästi va-
roja Vuosaaren metron rakentamiseen
sekä Valtionrautateiden radanpitoon".*

24. Tielaitos

77. *Tieverkon kehittäminen* (siirtomääräraha
2 v)

Viimeisimpien liikennetutkimusten mukaan
autoliikenteen kasvu on pysähtynyt kaikkialla
Suomessa. Lisätalousarvioon sisältyy kuitenkin
— jälleen kerran — merkittävä summa mootto-
riliikenne- ja moottoriteiden rakentamista var-
ten.

Suunniteltujen tiehankkeiden yhteydessä ei
ole arvioitu ympäristövaikutuksia eikä liikenne-
verkoston kokonaisvaltaista kehittämistä. Auto-
liikenne lisää hiilidioksidipäästöjä huolestutta-
vasti ja nostaa maanpinnan otsonipitoisuutta
vaaralliseksi tasolle. Tiehankkeista säästyneitä
varoja on suunnattava liikenteen muuttamiseksi
kestävälle pohjalle, mikäli maailmanlaajuiselta
katastrofalta halutaan välttää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kun-
nioittaen,

*että momentilta 31.24.77 vähennettäi-
siin 50 000 000 markkaa.*

Pääluokka 33 SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

17. Työttömyysturva

51. *Työttömyysturvalain mukainen perusturva*
(arviomääräraha)

Työttömyysturvaa uudistettaessa pyrki-
myksenä tulee olla järjestelmä, joka kannustaisi
työntekoon tai opiskeluun passiivisen työttö-
myyden sijasta. Työttömyysturvajärjestelmää
tulisi muuttaa siten, että lyhytaikaiset työsuhteet
eivät heikentäisi työttömyysturvaa työsuhteen
jälkeen ja että ne olisivat kaiken kaikkiaan
työttömälle taloudellisesti kannattavampia kuin
työttömänä oleminen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kun-
nioittaen,

*että momentin 33.17.51 perusteluissa
lausuttaisiin:*

(1) *"Valiokunta edellyttää, että hallitus
tuo pikaisesti esityksen työttömyysturva-
lain muuttamiseksi siten, että työtön voi
ottaa vastaan lyhytaikaisia työsuhteita
myöhempää työttömyysturvaansa hei-
kentämättä."*

(2) *"Valiokunta edellyttää, että hallitus
ryhtyy toimiin opintotukilain ja työttö-
myysturvalain mukaisten etuuksien yhe-
teensovittamiseksi siten, että työtön voi
opiskella täysipainoisesti työttömyystur-
vaansa heikentämättä aina, milloin hän
tosiasiallisesti voi lain tarkoittamalla ta-
valla ottaa vastaan hänelle tarjottua työ-
tä ja siten olla työmarkkinoiden käytettä-
vissä."*

Pääluokka 35 YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLIN- NONALA

40. Asuntohallitus

Asuntohallituksen toiminta lakkautetaan
vuoden 1993 joulukuussa. Toisin kuin aiemmis-
sa valtionhallinnon saneerauksissa, asuntohalli-
tuksen lakkautamisessa toimitaan niin, että osa
asuntohallituksen henkilökunnasta irtisanotaan
ilman, että näille työntekijöille tarjottaisiin mah-
dollisuutta siirtyä muihin tehtäviin valtionhallin-
nossa. Aiemmin esim. maatala- ja työsuojeluhall-
ituksen kaikki työntekijät siirrettiin muihin teh-
täviin hallinnon saneerausten yhteydessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kun-
nioittaen,

*että luvun 35.40 perusteluissa lausuttai-
siin:*

*"Valiokunta edellyttää, että valtion-
hallinnon saneerauksissa työntekijöitä
on kohdeltava tasavertaisella tavalla ja
että asuntohallituksen lakkauttamisen
yhteydessä irtisanottaville työntekijöille
on etsittävä mahdollisuus uuteen työ-
paikkaan."*

45. Asuntotoimi

63. *Vuokra-asuntolainojen korkotuki* (arvio-määräraha)

Vuokra-asuntojen rakentamisen tukemisessa hallitus on suunnitellut siirtymistä arava-järjestelmästä tuotannon korkotukeen. Suunnitelmassa on ollut malli, jossa vuokra-asunnot voisivat siirtyä omistusasunnoiksi valtion maksaman korkotuen maksamisen päättyessä. Pysyvän vuokra-asuntokannan riittävyys on Suomen asuntopolitiikan kynnyskysymys.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 1993

Hannele Luukkainen

Edellä olevan perusteella ehdotamme kun-
nioittaen,

*että momentin 35.45.63 perusteluissa
lausuttaisiin:*

*"Valiokunta edellyttää, että vuokra-
asuntojen tuotannon tukemisen mahdol-
listen muutosten yhteydessä hallitus huo-
lehtii siitä, että muutokset eivät johda
pysyvän vuokra-asuntokannan vähene-
miseen vaan että pysyvien vuokra-asun-
tojen rakentaminen ja ylläpitäminen
maassamme jatkuu vuokra-asuntojen
tarpeen huomioon ottaen."*

Ulla Anttila

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

25 päivänä toukokuuta 1993

Lausunto n:o 9

Valtiovarainvaliokunnalle

Valtiovarainvaliokunta on kirjeellään 11 päivästä toukokuuta 1993 pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 36 vuoden 1993 kolmanneksi lisätalousarvioksi lukujen 28.92 ja 28.94 osalta. Valtiovarainvaliokunta pyysi lausuntoa siitä, täyttyykö mainittujen lukujen osalta hallitusmuodon 69 §:n 3 momentissa tarkoitettu talousarvion muuttamisen välttämättömyyskriteeri, ja lisäksi siitä, tarkoittavatko näitä lukuja koskevat muutosehdotukset, että eduskunta antaisi myös valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annetun lain (740/91) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvan osakkeiden luovutuksessa käyvän hinnan olennaiseen alittamiseen.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina hallitusneuvos Raija Isotalo valtiovarainministeriöstä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, professori Ilkka Saraviita ja professori Kaarlo Tuori.

Käsittelyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä on lausuntopyynnössä mainituin osin kysymys siitä, että valtioneuvosto saisi hyväksyä omistusjärjestelyjä, joiden toteuttamisen edellytyksenä on yhtäältä luopuminen valtion määräysvallasta, määräänemmistövalta tai määrävähemmistön hallinnasta VTKK-Yhtymä Oy:ssä (luku 28.92) ja toisaalta luopuminen valtion osakeomistuksesta kokonaan Kulinaari Ravintolat Oy:ssä (luku 28.94).

Valiokunnan kannanotot

Lisätalousarvioesityksen luvuissa 28.92 ja 28.94 on kysymys eduskunnan suostumuksen

pyytämisestä erinäisille omistusjärjestelyille. Suostumusmenettely pohjautuu valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annettuun lakiin (740/91). Kysymyksen osalta voidaan vielä viitata hallitusmuodon 63 §:n 2 momenttiin.

Valtiopäiväjärjestyksen 75 §:stä ilmenee, että eduskunnan suostumuksesta käsiteltävänä olevan kaltaisissa tapauksissa päätetään samaan tapaan kuin valtion talousarviosta, vaikka asiaa ei käsiteltäisikään talousarvioesitykseen sisältyvänä. Edellä mainitusta hallitusmuodon 63 §:n 2 momentista puolestaan todettiin asianomaisen esityksen (HE 262/1990 vp) perusteluissa, että eduskunnan suostumus voidaan antaa joko valtion talousarviossa tai erillisellä päätöksellä. Eduskunnan suostumusta kyseisenlaiseen toimeen voidaan siten pyytää yhtä hyvin talousarvioesityksessä kuin muussakin hallituksen esityksessä. Suostumus on valiokunnan käsityksen mukaan mahdollista hankkia myös lisätalousarvioesityksen pohjalta eikä kyseistä esitystä tältä osin, kun otetaan huomioon mahdollisten menettelytapojen mainitunlainen vaihtoehtoisuus, tarvitse arvioida hallitusmuodon 69 §:n 3 momenttiin sisältyvän välttämättömyyskriteerin kannalta.

Valiokunta on kiinnittänyt lisätalousarvioesityksessä huomiota siihen, että hallitus on siinä pelkästään ehdottanut eduskunnan hyväksyvän esityksen mukaisen lisätalousarvion mainitsematta mitenkään eduskunnan suostumusta vaativia kohtia (myös luku 28.50). Selkeyssyistä tulisi päästä käytäntöön, jossa tällaiset kohdat osoitetaan esityksessä joko omiksi päätösohjeeseen tai perusteluissa selvästi eduskunnan suostumuksen varaisiksi asioiksi. Suositeltavinta olisi, että eduskunnan suostumusta erilaisiin toimenpiteisiin pyydetäisiin lähtökohtaisesti vain vuotuisessa talousarvioesityksessä.

Lausuntopyynnössä on kiinnitetty huomiota myös siihen, voisiko eduskunnan käsiteltävänä olevan esityksen perusteella antama suostumus

ulottua valtion osakkeiden luovuttamiseen käypää arvoa olennaisesti alemmasta hinnasta. Suostumusmenettelyä sääntelevät edellä mainitun valtion osakasvallan käyttöä koskevan lain 4 ja 5 §. Edellinen lainkohta koskee käyvän hinnan olennaista alittamista osakeluovutuksissa ja jälkimmäinen tilanteita, joissa luovutuksesta aiheutuu valtion määräysvallan tai määräenemmistövallan taikka määrävähemmistön hallinnan menetykset. Koska lisätalousarvioesityksessä on pyydetty eduskunnan suostumusta omistussuhteiden muuttamiseen niiden mahdolliset seuraukset, ilman että suostumusta olisi pyydetty varta vasten

lain 4 §:n mukaiselle käyvän hinnan olennaisesti alittavalle osakkeiden luovutukselle, ei eduskunnan esityksen pohjalta antama suostumus voi olla lain 4 §:ssä tarkoitettu vaan se perustuu vain lain 5 §:ään.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että valtiovarainvaliokunta mietintöään laatiessaan ottaisi huomioon tässä lausunnossa esitetyn.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Niinistö, varapuheenjohtaja Alho, jäsenet Jansson, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kekkonen, Koskinen,

M. Laukkanen, Moilanen, Nikula, Näsi (osittain), Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö sekä varajäsenet von Bell (osittain), Saastamoinen ja Viljanen.